

ТЕМА 13

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ

Основні поняття: спільне підприємство, статутний фонд, підприємство з іноземними інвестиціями.

Зміст

1. Сутність спільних підприємств. Статутний фонд спільного підприємства та особливості його формування.
2. Організаційні аспекти діяльності спільних підприємств.
3. Фінансові аспекти функціонування підприємств з іноземним капіталом.

1. Сутність спільних підприємств. Статутний фонд спільного підприємства та особливості його формування

Спільні підприємства (СП) – це підприємства, які базуються на спільному капіталі суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, на спільному управлінні та на спільному розподілі результатів та ризиків.

Слід зазначити, що найчастіше організація СП передбачає реєстрацію на території країни однієї з материнських компаній нової юридичної особи, що відзначається наявністю одночасно вітчизняних та іноземних інвестицій. В Україні порядок створення та функціонування СП (як підприємств з іноземними інвестиціями) регламентується Законом України *"Про режим іноземного інвестування"*.

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування», **підприємство з іноземними інвестиціями** – це підприємство будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному фонді якого становить не менше ніж 10%. Підприємству надається статус підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс.

Для країн базування вирішальним макроекономічним чинником експортної орієнтації підприємницького капіталу є насамперед оптимізація балансу імпорту й експорту інвестиційних ресурсів, зміцнення позицій держави на міжнародних ринках.

Для приймаючої країни переваги СП полягають в наступному: створення СП сприяє формуванню ринкової інфраструктури; імпорт підприємницьких капіталів веде до збільшення виробничих потужностей та ресурсів, сприяє поширенню передової технології і управлінського досвіду,

підвищенню кваліфікації кадрів; СП сприяють розвитку національної науково-дослідної бази; СП стимулюють конкуренцію; збільшуються надходження до державного та місцевих бюджетів; досягається економія валюти; створення СП сприяє розв'язанню соціальних проблем (наприклад, пов'язаних з безробіттям).

Водночас СП мають і недоліки для приймаючої країни: вплив ресурсів через репатріацію прибутку перевищує величину первинних внесків; можливі зіткнення національних інтересів та мотивів іноземних інвесторів; на практиці приймаюча країна майже не бере участі у створенні технології, а лише отримує її кінцевий продукт; СП можуть виступати стримуючим фактором стосовно розвитку національного підприємництва; створення СП може викликати диспропорції у розвитку народного господарства, акумулюючи валютні кошти та передову технологію у галузях, найбільш привабливих для іноземних інвесторів.

Статутний фонд СП – це сукупність внесків засновників, які надаються в повне господарське відання (володіння, користування, розпорядження) підприємству, яке вони створюють. Обов'язковість створення Статутного фонду СП передбачена законодавством України.

Іноземний інвестор може робити внесок до статутного фонду у вигляді: іноземної валюти, що визнається конвертованою НБУ; валюти України при реінвестиціях; рухомого і нерухомого майна і пов'язаних з ними майнових прав; цінних паперів, виражених у конвертованій валюті; прав інтелектуальної власності; інших цінностей.

2. Організаційні аспекти діяльності спільних підприємств

Основною передумовою для успішного створення СП є чітке визначення сторонами власної стратегічної цільової установки. Загалом виділяють три основні категорії мотивів спільного підприємництва: придбання необхідних виробничих ресурсів; ринкові мотиви; розподіл ризику.

Відповідно до чинного законодавства України СП може бути створене: 1) через його заснування; 2) у результаті придбання іноземним інвестором частки участі (паю акцій) у діючому підприємстві без іноземної інвестиції; 3) у результаті придбання ю.о. чи ф.о. України частки участі у підприємстві зі 100% іноземною інвестицією.

Основні *етапи створення підприємства з іноземними інвестиціями* на території України наступні:

- 1) розроблення пропозицій українського партнера з питань створення СП, попередня оцінка ринку та можливостей збуту;
- 2) пошук і вибір партнера по майбутній угоді;

3) підписання протоколу про наміри, що фіксує збіг інтересів та офіційно закріплює наміри партнерів створити СП;

4) розроблення бізнес-плану та подальше техніко-економічне обґрунтування створення СП;

5) підготовка установчих документів; 6) державна реєстрація СП.

Успішне проходження сторонами всіх підготовчих етапів створення СП має результатом власне підписання договору та всіх необхідних статутних документів (установчого договору, статуту, техніко-економічного обґрунтування). Основні позиції тексту *договору про СП*:

- визначення мети і предмету договору, обсягів угоди й поставок виготовленої продукції;

- уточнення характеру та розподілу власності, прав голосу, розподілу позицій у керівництві, прав та обов'язків сторін, розподілу прибутку й методів платежів;

- визначення мінімальних виробничих показників і необхідних технічних параметрів;

- визначення характеру збуту й частки експорту;

- характер урегулювання суперечок, конфліктів та вибір арбітражу, умов ліквідації підприємства.

3. Фінансові аспекти функціонування підприємств з іноземним капіталом

Об'єктом розподілу у рамках СП виступає **виручка від реалізації** продукції або послуг. Джерелами фінансування спільного підприємства виступають грошові внески до статутного фонду, амортизаційні відрахування, резервний та інші фонди СП, а також кредити, залучені для формування основного капіталу та оборотних коштів. З основного й оборотного капіталу складається статутний фонд у вартісному виразі. Ця сума складається з внесків партнерів та довгострокових кредитів, отриманих СП у вітчизняних та зарубіжних банках.

Прибуток СП розподіляється згідно з чинним законодавством і статутом підприємства. Він спрямовується як на сплату податків, так і на виплату відсотків за довгостроковим кредитом, доходів засновникам, власникам цінних паперів, формування фондів і резервів, дивідендів за акціями.

При обліку використання прибутку СП проявляється така специфіка. Прибуток розподіляється між учасниками або пропорційно їх внескам до статутного фонду, або в іншій пропорції, зафіксованій установчими документами. Однак при ліквідації СП майно розподіляється лише пропорційно внескам учасників до статутного фонду. Іноземним інвесторам

законодавчо гарантується компенсація і відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завдану їм державними органами чи їх посадовими особами.

Після фактичної виплати доходу нерезиденту з нього стягується 15%-ий податок на репатріацію, що певною мірою стимулює реінвестування.

СП створюють *резервний (страховий) фонд* у розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 15% статутного фонду. Резервний фонд використовується на покриття непередбачуваних витрат і збитків; відшкодування заборгованості; виробничий та соціальний розвиток; надання коштів фонду в тимчасове користування іншим підприємствам, а також на оплату боргів підприємства при його ліквідації. *Фонд виробничого розвитку* створюється для фінансування розвитку його матеріально-технічної бази та інших капіталовкладень в розвиток підприємства. *Фонд матеріального заохочення* використовується для преміювання працівників СП за встановленою на підприємстві системою. *Фонд соціального розвитку* створюється за рахунок відрахувань від чистого прибутку. *Фонд основних засобів* створюється за рахунок коштів фондів, використаних на фінансування основних засобів.

Однією з умов успішної роботи СП є те, що вони повинні дотримуватись принципу *валютної самоокупності*, тобто забезпечувати покриття валютних витрат за рахунок власних валютних надходжень. Принциповою для СП є необхідність зарубіжного продажу для валютного забезпечення основних операцій. Основними способами подолання валютного дефіциту СП виступають:

- імпортозаміщення;
- реінвестиції у місцевій валюті;
- експорт внутрішньої продукції;
- прямий продаж продукції національним підприємствам за валюту.

ГЛОСАРІЙ

Спільні підприємства (СП) – це підприємства, які базуються на спільному капіталі суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, на спільному управлінні та на спільному розподілі результатів та ризиків.

Підприємство з іноземними інвестиціями – це підприємство будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному фонді якого становить не менше ніж 10%.

Статутний фонд СП – це сукупність внесків засновників, які надаються в повне господарське відання (володіння, користування, розпорядження) підприємству, яке вони створюють.

Питання для самоперевірки знань:

1. Що таке спільне підприємство? У чому полягають особливості спільних підприємств в Україні?
2. Що таке статутний фонд спільного підприємства?
3. Описати особливості формування статутного фонду спільного підприємства.
4. Як може бути створене спільне підприємство відповідно до чинного законодавства України?
5. Охарактеризувати основні етапи створення підприємства з іноземними інвестиціями на території України.
6. Навести основні позиції тексту договору про спільне підприємство.
7. Які існують фінансові аспекти функціонування підприємств з іноземним капіталом?

Рекомендована література: основна: 1, 4; додаткова 4, 5,